

Bijlage

Eigen regie of een duurzame arbeidsmarkt?

Beleids- en burgervisies op een leven lang ontwikkelen

Wieke Blijleven
Andries van den Broek
Yvonne de Kluzenaar
Karlijn Muiderman
Sabine Peters
Anne Roeters

Inhoud

A	Codering: rollen	3
A.1	Rollen voor de overheid	3
A.2	Rollen burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven	4
	Literatuur	5

A Codering: rollen

De rollen per partij zoals weergegeven in paragraaf A.1 vormden de basis van het codeerschema van de beleidsanalyse (zie ook Blijleven en Kooiker 2022).¹

A.1 Rollen voor de overheid

Kort samengevat onderscheiden we de volgende rollen voor de overheid:

loslaten	De overheid laat een taak volledig los en belegt deze bij andere actoren (ROB 2012).
faciliteren	Het initiatief komt van elders, maar de overheid ziet er belang in om dat mogelijk te maken (ROB 2012).
samenwerken	De overheid werkt samen bij de vormgeving of uitvoering van beleid. Ze heeft een actieve rol, maar doet het samen met andere actoren.
stimuleren	De overheid heeft de wens dat bepaald beleid of een bepaald doel van de grond komt, maar de realisatie van het doel laat ze over aan anderen (ROB 2012).
ontmoedigen	De overheid probeert ongewenst gedrag (dat niet in lijn is met overheidsdoelen) te ontmoedigen. Deze code zal vaak samengaan met overheid-reguleren.
regisseren	Ook andere partijen hebben een rol in het behalen van het overheidsdoel, maar de overheid hecht er belang aan de regie te hebben (ROB 2012). Blijleven en Kooiker (2022) lichten verder toe dat deze code breed is, en samenhangt met het stimuleren van samenwerking, het samenbrengen van partijen, het maken van afspraken en sluiten van akkoorden. Anders dan bij reguleren gaat dit niet onder dwang, maar afspraken moeten wel nagekomen worden.
reguleren	Dit omvat regulering door wet- en regelgeving. De overheid kan handhaven en overtredingen sanctioneren (ROB 2012).
dereguleren	De versoepeling van wet- en regelgeving, bijvoorbeeld om regeldruk te verminderen van regeldruk, belastingen te verlagen of ruimte te geven voor maatwerk en experiment.
uitvoeren	De overheid voert zelf het beleid uit, eventueel gepaard met extra geld of regelgeving voor overheidsdiensten.
bezuinigen	De overheid financiert nog steeds het beleid, maar minder dan voorheen; er wordt bezuinigd.
centraliseren	De rijksoverheid neemt taken of verantwoordelijkheden over van lagere overheden.
decentraliseren	De rijksoverheid draagt taken of verantwoordelijkheden over aan lagere overheden.
financieren	De overheid financiert beleid, met als doel actie te stimuleren, beleid (beter) te kunnen uitvoeren of initiatieven van andere actoren te faciliteren. Ook het verstrekken van een uitkering zonder verplichtingen valt hieronder, net zoals het terugdraaien van een eerdere bezuiniging.

¹ De auteurs van dit onderzoek zijn op de titelpagina weergegeven in alfabetische volgorde.

A.2 Rollen burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven

Voor burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven zijn de volgende rollen uiteengezet door Blijleven en Kooiker (2022):

zelfstandig actor	Burger/maatschappelijke organisatie/bedrijf wordt door de overheid gezien als zelfredzaam, zelfstandig opererend en zelf verantwoordelijk. Overheidsinterventie is niet nodig, maar wel ruimte en keuzevrijheid.
samenwerken	Burger/maatschappelijke organisatie/bedrijf wordt gezien als samen optrekkend met overheid, met elkaar of met andere actoren bij de vormgeving of uitvoering van de aanpak van een maatschappelijke opgave. Deze code raakt aan uitvoeren, omdat de actor verantwoordelijkheid draagt voor (een deel van) de vormgeving of uitvoering van de aanpak van de opgave.
uitvoeren	Burger/maatschappelijke organisatie/bedrijf krijgt een rol bij de uitvoering van de aanpak van een maatschappelijke opgave. De actor heeft een rol bij de implementatie van (overheids)beleid. Burger/organisatie/bedrijf draagt een verantwoordelijkheid voor (een deel van) de uitvoering van de aanpak van de opgave.
onderwerp van zachte sturing	Burger/maatschappelijke organisatie/bedrijf moet gedrag veranderen om bij te dragen aan het oplossen van een maatschappelijke opgave, en wordt hiervoor door de overheid gestimuleerd of gefaciliteerd (= zachte sturing). De actor draagt een verantwoordelijkheid voor de opgave en het oplossen ervan door het gedrag aan te passen. De overheid moet de actor in staat stellen om dat te doen.
onderwerp van harde sturing	Burger/maatschappelijke organisatie/bedrijf moet gedrag veranderen om bij te dragen aan het oplossen van een maatschappelijke opgave. De actor wordt hiervoor door de overheid gereguleerd en/of gesanctioneerd (= harde sturing). Ook het ontvangen van een uitkering waar verplichtingen of een tegenprestatie aan vastzitten (bv. WW of bijstand), valt hieronder. De actor wordt verantwoordelijk gehouden voor het probleem; de overheid neemt verantwoordelijkheid voor de oplossing door gedragsverandering af te dwingen met wet- en regelgeving.
potentieel overtreder	Burger/maatschappelijke organisatie/bedrijf wordt gezien als onbetrouwbaar, calculerend, misbruikmakend, potentieel overtreder van regels.
begunstigde	Burger/maatschappelijke organisatie/bedrijf wordt gezien als hulpbehoevend, ontvangt ondersteuning of bescherming, zonder hier een tegenprestatie of gedragsverandering tegenover te hoeven stellen. De actor krijgt geen verantwoordelijkheid toebedeeld. De overheid neemt verantwoordelijkheid voor de aanpak van de opgave door hen te beschermen of te ondersteunen (dat kan zijn d.m.v. reguleren, financieren, faciliteren of uitvoeren/dienstverlening).

Literatuur

Blijleven, W. en S. Kooiker (2022). *Overdragen, delen en herstellen. Overheidsvisies op de verdeling van verantwoordelijkheden sinds 2011*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

ROB (2012). *Loslaten in vertrouwen: Naar een nieuwe verhouding tussen overheid, markt én samenleving*. Den Haag: Raad voor het Openbaar Bestuur.